

RESEARCH AND EDUCATIONAL INSTITUTE
"INSTITUTE OF PUBLIC ADMINISTRATION"
OF V. N. KARAZIN KHARKIV
NATIONAL UNIVERSITY

УНІКОН
KHARKIV
UNIVERSITY
CONSORTIUM

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
"ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ"
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА

ХАРКІВСЬКИЙ
УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ
КОНСОРЦІУМ

УНІКОН

Публічне управління XXI століття: ОСОБЛИВОСТІ ВОЄННОГО І ПІСЛЯВОЄННОГО ПЕРІОДІВ

Збірник
наукових матеріалів
XXIII Міжнародного
наукового конгресу

Collected
of scientific materials
of the XXIII-th International
Scientific Congress

Public administration of the XXI century: PECULIARITIES OF THE WAR AND POST-WAR PERIODS

27 квітня 2023 р., м. Харків (Україна)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
«ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ»
Харківський університетський консорціум

Публічне управління XXI століття: особливості воєнного і післявоєнного періодів

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ МАТЕРІАЛІВ
XXIII МІЖНАРОДНОГО
НАУКОВОГО КОНГРЕСУ**
(27 квітня 2023 р., м. Харків, Україна)

Електронний ресурс

Public administration of the XXIst Century: peculiarities of the war and post-war periods

**Collected
of scientific materials
of the XXIIIth International
Scientific Congress**
(27 April 2023, Kharkiv, Ukraine)

Electronic vision

Харків — Kharkiv
2023

*Реєстраційне посвідчення УкрІНТЕІ МОН України
(№ 611 від 22 грудня 2022 р.)*

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол №10 від 26 червня 2023 р.)*

Редколегія:

Л. О. Белова, доктор соціологічних наук, проф., заслужений працівник освіти України, директор ННІ “Інститут державного управління” ХНУ імені В. Н. Каразіна, президент ГО “Харківський університетський консорціум”;

В. Ф. Золотарьов, кандидат економічних наук, проф.;

Л. Ю. Величко, доктор юридичних наук, проф.;

В. Б. Дзюндзюк, доктор наук з державного управління, проф.;

В. П. Єлагін, доктор наук з державного управління, проф.;

М. А. Латинін, доктор наук з державного управління, проф.;

В. М. Мартиненко, доктор наук з державного управління, проф.;

Н. В. Статівка, доктор наук з державного управління, проф.

П 88 Публічне управління XXI століття: особливості воєнного і післявоєнного періодів :
зб. наук. матер. XXIII Міжнар. наук. конгресу [Електронний ресурс]. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. – (PDF 680 с.)

У збірнику наукових матеріалів, представлених до XXIII Міжнародного наукового конгресу “Публічне управління XXI століття: особливості воєнного і післявоєнного періодів”, висвітлено підходи й основні напрями досліджень публічної політики та управління в умовах гібридних загроз; визначено роль публічного управління економічною та цифровою модернізацією суспільства; розроблено пропозицій щодо підвищення ефективності розвитку системи публічного управління та публічної служби в контексті викликів, породжених війною, а також перспективи розвитку системи публічного управління для виходу країни на траєкторію сталого розвитку і післявоєнний період.

ISBN 978-966-285-676-7

<https://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/18045>

ЗМІСТ

<i>Белова Людмила Олександрівна</i> Міжнародний науковий конгрес «Публічне управління XXI»: з історії наукового дискурсу	16
--	----

<i>Литвинов Олексій Миколайович</i> Публічне управління у повоєнні часи: шанс на зміну парадигми.....	19
--	----

<i>Дзюндзюк Вячеслав Борисович</i> Іраціональні причини російсько-української війни	21
--	----

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА ТА УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ

<i>Круглов Віталій Вікторович</i> Публічне управління інфраструктурним розвитком країни на основі державно-приватного партнерства.....	24
--	----

<i>Крутий Олена Миколаївна, Бондаренко Леся Геннадіївна</i> Підвищення спроможності публічних органів влади щодо проблем інклюзії в умовах гібридних загроз.....	27
--	----

<i>Лукін С. Ю., Марусенко А. В.</i> Соціальна безбар'єрність в умовах подолання наслідків урбіциду	30
---	----

<i>Мельниченко Олександр Анатолійович, Моїсєнко Лідія Володимирівна</i> Передовий світовий досвід соціально-психологічної реабілітації сімей комбатантів: приклади для наслідування уповноваженими органами публічного управління	33
---	----

<i>Олуйко Віталій Миколайович</i> Особливості здійснення повноважень місцевих органів влади в умовах воєнного стану	38
---	----

<i>Орлов Олександр Валентинович</i> Понятійний аналіз термінів гібридна війна та гібридні загрози у категоріальній системі публічного управління	42
--	----

<i>Руденко Ольга Мстиславівна, Попик Андрій Васильович</i> Ризик-орієнтоване управління в системі публічного менеджменту: комунікативний аспект.....	52
--	----

<i>Базиляк Наталя Олегівна</i> Трансформація системи професійної освіти України в умовах сучасних соціально-гуманітарних викликів.....	55
--	----

<i>Будзин Віра Романівна</i> Державна демографічна політика в умовах сучасних соціальних та гуманітарних викликів	59
<i>Білоконь Михайло Вячеславович</i> Подолання інституційної ентропії в умовах гібридної війни	61
<i>Демченко Володимир Миколайович</i> Системи духовно-політичних цінностей: сучасне протистояння	65
<i>Єрмоленко Оксана Олександрівна, Георгієв Арсеній Любенович</i> Шляхи покращення системи мотивації праці публічних службовців	69
<i>Казаков Геннадій Ігорович, Фатюха Ярослава Юріївна</i> Дипломатичний службовець, як носій євроінтеграційного вектору України шляхом застосування публічного дипломатії (в умовах повномасштабного вторгнення рф)	74
<i>Кобзев Ігор Володимирович, Горелов Юрій Петрович,</i> Національні стратегії управління кібербезпекою країн ЄС в умовах гібридних загроз	78
<i>Козлов Костянтин Іванович, Булавенко Альона Леонідівна</i> Культура як фактор національної ідентичності українського народу	82
<i>Котуков Олександр Анатолійович</i> Реалізація інформаційної політики в Україні в умовах гібридних загроз	87
<i>Пахнін Микола Леонідович</i> Вплив медіа на діяльність органів публічної влади в умовах війни	91
<i>Радченко Оксана Олександрівна</i> Державна екологічна політика України в умовах сучасних загроз	95
<i>Соболь Роман Георгійович</i> Публічна політика у галузі страхування в умовах гібридних загроз	101
<i>Shur Valeriy Matviyovych, Ignatenko Lina Yuriivna, Babych Oleksandr Viktorovych</i> Some aspects of state policy on human rights protection	104
<i>Shur Valeriy Matviyovych, Khmelnytskyi Andrii Volodymyrovych</i> Implementation of artificial intelligence into the system of modelling the consequences of management decisions in wartime and post-war conditions	109
<i>Германова Юлія Дмитрівна</i> Соціальна відповідальність власників телеграм-каналів або «ми відповідальні за тих, кого приручили»	113
<i>Дворянов Віктор Петрович</i> Механізми протидії гібридній війні в сучасному інформаційному суспільстві	117
<i>Дмитренко Олена Борисівна</i> Інститути громадянського суспільства: законодавчо-нормативне поле	123

<i>Древаль Віталій Юрійович</i> Професійна підготовка та правова освіта учасників законотворчого процесу в контексті державного управління	126
<i>Косухіна Ксенія Валеріївна</i> Волонтерський рух в Україні: виклики та загрози	129
<i>Максак Володимир Іванович</i> Ефективність публічного управління: базові контенти	132
<i>Матвеева Лариса Володимирівна</i> Лідерство в публічному управлінні	135
<i>Мачабелі Тетяна Мигалівна</i> Взаємодії влади та громадськості з проблем гендерно зумовленого насильства в умовах гібридної війни	139
<i>Павловський Руслан Володимирович</i> Специфіка здійснення громадського контролю за дотриманням трудового законодавства	142
<i>Парубчак Галина Богданівна</i> Публічна політика в умовах сучасних глобальних викликів та загроз у сфері охорони здоров'я.....	146
<i>Прошук Едуард Петрович</i> Перспективи створення фізкультурно-спортивних кластерних об'єднань: імплементація європейського досвіду в умовах соціальних загроз.....	150
<i>Рибалко Костянтин Валерійович, Лариса Величко</i> Особливості публічного управління землями сільськогосподарського призначення в умовах воєнного стану та в післявоєнний час: загальнодержавний і регіональний аспекти	153
<i>Світлична Тетяна Валеріївна</i> Роль соціального партнерства в розвитку місцевих громад	157
<i>Усиченко Сергій Володимирович, Гайдученко Світлана Олександрівна</i> Фінансова децентралізація як чинник становлення самодостатньої системи місцевого самоврядування.....	160
<i>Усмонова Саодат Тохиржонівна</i> Реалізація принципу прозорості владу в умовах воєнного стану.....	162
<i>Чисневич Тетяна Миколаївна</i> Фінансування освіти в умовах війни в Україні: національні та євроінтеграційні аспекти	164
<i>Шевченко Валерія Миколаївна</i> Формування податкової культури під час протидії гібридним загрозам в Україні	168

<i>Балабась Катерина Романівна, Орел Юрій Леонідович</i> Стратегії та методи протидії інформаційно-психологічному впливу на суспільство в умовах російсько-української війни	171
--	-----

<i>Жебелев Ігор Іванович</i> Державна політика розвитку національної транспортної інфраструктури України у воєнний та повоєнний період	175
--	-----

<i>Кислиця Анастасія Василівна, Лукашев Сергій Валерійович</i> Модернізація управління персоналом в органах державної влади: вивчення передового досвіду Європейського Союзу	178
--	-----

<i>Компанець Олександр Миколайович</i> Інноваційні вектори підвищення рівня професійної компетентності місцевих старост.....	181
--	-----

<i>Кухарчик Олеся Ігорівна, Лола Юлія Юрівна</i> Проблема реалізації соціальної політики в державному просторі	185
---	-----

<i>Левченко Каріна Олександрівна</i> Визначення пріоритетів розвитку пологівської територіальної громади в умовах повоєнної відбудови.....	190
--	-----

<i>Мірошниченко Вадим Васильович</i> Енергетичний сектор інтеграції України до ЄС в умовах гібридних загроз.....	194
---	-----

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ, ПОРОДЖЕНІ ВІЙНОЮ

<i>Gazarian Svitlana Viktorivna</i> Features of Public Service Functioning in Brazil: Experience to Reset the Ukrainian-Brazilian Partnership*	198
--	-----

<i>Гайдученко Світлана Олександрівна</i> Особливості державної підтримки територіальних громад у сучасних умовах України: кадровий аспект.....	203
--	-----

<i>Дейнека О. Г., Котик В. В.</i> Особливості публічного управління залізниць в умовах воєнного стану.....	206
--	-----

<i>Дідок Юлія Валентинівна, Карамішев Дмитро Васильович, Замчий Сергій Володимирович</i> Трансформація організаційної структури публічних організацій на основі проектного підходу.....	210
---	-----

<i>Дрешняк Валерій Михайлович</i> Моделі публічної комунікації у воєнний і поствоєнний періоди: потенційні проблеми взаємозаміни.....	214
---	-----

<i>Слагін Віктор Павлович</i> Проблеми реформування механізмів соціальної політики в контексті європейської інтеграції України в післявоєнний період	219
<i>Зелінський Сергій Едуардович</i> Деякі аспекти готовності України до вступу в ЄС.....	223
<i>Карамішев Дмитро Васильович, Гордієнко Людмила Петрівна, Литвиненко Микола Іванович</i> Управління розвитком системи лікувально-евакуаційного забезпечення Збройних Сил України відповідно до стандартів НАТО	229
<i>Козюра Ігор Валерійович</i> Механізми муніципального менеджменту в умовах воєнного стану та відновлення	232
<i>Dr Mariusz Kotulski</i> Форма електронного документа в діяльності державного управління в Польщі	235
<i>Куц Юрій Олексійович</i> Інвайронменталізм як елемент соціальної відповідальності територіальної громади в поствоєнний період в Україні	242
<i>Лозинська Тамара Миколаївна</i> Досвід відновлення деокупованих територіальних громад	244
<i>Мамонтова Валентина Василівна</i> Публічне управління в Україні: проблема інституціональних диспропорцій	248
<i>Древалю Юрій Дмитрович, Мартиненко Василь Миколайович</i> Міждисциплінарність і державно-управлінські дослідження.....	252
<i>Міненко Володимир Леонідович</i> Особливості надання послуг Харківською обласною службою зайнятості в умовах воєнного стану.....	255
<i>Новаченко Тетяна Василівна, Дяченко Наталія Павлівна</i> Українське громадянське суспільство та влада в умовах війни: формування нових смислів взаємодії.....	259
<i>Пасемко Галина Павлівна, Таран Оксана Миколаївна</i> Стрес-менеджмент в органах публічної влади в умовах війни	262
<i>Пашко Людмила Андріївна</i> Щодо вирішення пріоритетних проблем вітчизняної системи публічного управління та публічної служби	265
<i>Петровський Петро Михайлович</i> Необхідність і соціальна значущість боротьби наукового фронту проти рашизму	270

<i>Писаренко В'ячеслав Петрович</i> Управління у сфері державної безпеки: проблеми кібербезпеки в період війни в Україні	273
<i>Сербогіна Тетяна Володимирівна, Сербогін Сергій Михайлович, Лісовенко Владислав Григорович</i> Аутсорсинг як засіб забезпечення принципу доступності в системі надання публічних послуг в умовах воєнного стану	277
<i>Сичова Вікторія Вікторівна</i> Формування органами влади мотивації українців до національного спротиву в умовах російсько-української війни	280
<i>Сорокіна Наталія Григорівна</i> Впровадження системи управління доброчесністю на публічній службі в умовах сучасних викликів і загроз	284
<i>Степанов Віктор Юрійович</i> Державне регулювання безпеки в галузі туризму	287
<i>Токар Маріан Юрійович</i> Актуальні проблеми культури публічних службовців у перспективних умовах подальшої децентралізації повоєнної України	290
<i>Федчишин Сергій Анатолійович</i> Кадровий резерв для проходження державної служби на деокупованих територіях України: концептуальні ідеї	294
<i>Цокур Євген Георгійович, Чайка Ірина Юріївна</i> Особливості реалізації функцій із забезпечення національної безпеки і оборони держави на місцевому рівні: зарубіжний досвід і українські реалії	299
<i>Боковикова Юлія Володимирівна, Борисевич Катерина Володимирівна</i> Взаємодія громадських об'єднань з органами публічної влади у післявоєнний час	303
<i>Oleh Vashev, Anastasiia Vasheva, Larysa Ivanova</i> Restoration and transformation of the healthcare system of Ukraine in the post-war period	307
<i>Дубовик Катерина Євгенівна, Шевченко Ольга Вікторівна</i> Захист прав дітей на деокупованих територіях	311
<i>Євдокимов Вадім Олександрович</i> Неформальне лідерство в колективі: шкода чи користь	314
<i>Живило Ірина Олександрівна</i> Проблематика удосконалення нормативно-правової бази за напрямком рідкісні (орфанні) захворювання держави в умовах воєнного стану	318
<i>Кирій Сергій Леонідович</i> Негативні наслідки впровадження реформи публічного управління в Україні	323

<i>Медведев Ігор Анатолійович</i> Досвід організаційних впливів на публічне управління в умовах воєнного стану (на прикладі м. Тростянець сумської області).....	327
<i>Меляков Антон Володимирович, Машкіна Ольга Іванівна</i> Забезпечення соціальних прав дітей захисників України: прикладі, суперечності, шляхи вдосконалення.....	332
<i>Олешко Олексій Миколайович</i> Соціальні мережі як платформа стратегічних комунікацій органів публічної влади	336
<i>Тамм Анатолій Євгенович, Зуб Алла Василівна</i> Проблеми здобуття освіти дітьми з особливими потребами в умовах воєнного стану	339
<i>Адамська Юліта</i> Захист прав державних службовців: правові аспекти	342
<i>Ганич Віталій Йосипович</i> Особливості та виклики управлінської культури суб'єктів публічного адміністрування в полікультурному регіоні	345
<i>Динчев Сергій Сергійович, Бікулов Дамір Тагірович</i> Пріоритетні напрями повоєнного відновлення України	350
<i>Древаль Віталій Юрійович</i> Парламентські слухання як дієвий засіб забезпечення народовладдя в часи демократизації та в умовах кризового стану	354
<i>Корчовий Роман Васильович</i> Спеціальні адміністративно-правові режими безпекового характеру: роль місцевого самоврядування.....	357
<i>Мідіна Анастасія Сергіївна</i> Вплив інформаційних процесів на розвиток кадрового потенціалу Національної гвардії України	361
<i>Пуль Світлана Сергіївна</i> Нормативно-правове забезпечення управління середньою освітою в умовах воєнного стану в Україні.....	365
<i>Савичук Олег Олександрович</i> Діяльність Верховної Ради в умовах війни: передумови, наявний стан і висновки на майбутнє	368
<i>Самолук Олександр Васильович</i> Державне регулювання та контроль у сфері житлового будівництва	373
<i>Соколік Лариса Олексіївна</i> Використання crowd-технологій в умовах воєнного стану	375

<i>Шепель Марина Євгенівна</i> Future Public Administration Professionals' Cross-Cultural Communicative Competence Development	379
<i>Шульський Іван Валерійович</i> Територіальна громада в системі місцевого самоврядування в Україні	384
<i>Щербіна Руслан Вікторович, Бікулов Дамір Тагірович</i> Стратегія повоєнного розвитку регіонів	387
<i>Демидов Олександр Михайлович</i> Впровадження штучного інтелекту у державному секторі: тематичний огляд для потреб відновлення України	389
<i>Верстюк Анастасія Андріївна, Крихтіна Юлія Олександрівна</i> Післявоєнне відновленні системи залізничного транспорту України з огляду політики Європейського зеленого курсу	395
<i>Аім-Абдельмалек Алесь Амірушович, Гайдученко Світлана Олександрівна</i> Шляхи попередження та протидії корупції у владних структурах сучасної України	400
<i>Білокудря Любов Вікторівна</i> Проблеми взаємодії органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства щодо забезпечення розвитку громад в умовах війни	402
<i>Євглевська Еріка Романівна, Гайдученко Світлана Олександрівна</i> Шляхи формування громадянської компетентності населення територіальних громад України	406
<i>Кекух Анна Ігорівна, Гордієнко Євгенія Петрівна,</i> Співпраця органів державної влади з волонтерськими організаціями у сфері соціального захисту	409
<i>Кузьменко Сергій Леонідович,</i> Самоорганізація населення дієвий інструмент розвитку системи публічного управління в Україні	412
<i>Лиганова Софія Петрівна, Гайдученко Світлана Олександрівна</i> Сучасний рівень політичної культури у владних структурах України: комунікаційний аспект	415
<i>Рожда Олександр Олександрович, Гайдученко Світлана Олександрівна</i> До питання соціально-економічної безпеки регіонів України	417
<i>Сергієнко Марина Олексіївна, Лихван Анастасія Сергіївна</i> Відновлення системи публічного управління на звільнених територіях України: досвід балканських країн	419
<i>Харук Іван Іванович</i> Організація волонтерського руху в умовах гаджетизації та розвитку сучасних комп'ютерних технологій	422

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ ТА ЦИФРОВОЮ МОДЕРНІЗАЦІЄЮ СУСПІЛЬСТВА

Бобровська Олена Юріївна

Підхід до визначення змісту підготовки і підвищення кваліфікації фахівців державної служби в умовах формування економіки знань 426

Дегтяр Андрій Олегович, Бублій Максим Петрович

Удосконалення публічного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства 432

Дунаєв Ігор Володимирович

Прозорість штучного інтелекту в публічному управлінні: необхідна умова і досвід правового закріплення..... 435

Коваленко Микола Миколайович

Деофшоризація в системі забезпечення мобілізації економіки України 443

Латинін Микола Анатолійович, Біловіцька Юлія Андріївна

Удосконалення економічного механізму реалізації державної політики сталого розвитку «зеленої» економіки в Україні 446

Малиновський Валентин Ярославович

Цифровізація як технологія подолання корупції в публічному управлінні..... 450

Статівка Наталія Валеріївна

Цифровізація як пріоритет трансформації публічного управління 454

Степаненко Сергій Васильович

Адміністративно-правові засади переміщення товарів через митний кордон 458

Степанов Віктор Юрійович

Вплив індустрії туризму на економічне зростання України 460

Терещенко Діна Акрамівна

Специфіка публічного управління соціально-економічними макросистемами в умовах мінливого інституційного середовища 463

Акімов Андрій Володимирович

Формування національної стійкості як один з ключових напрямів забезпечення інформаційної безпеки держави 466

Бабасєв Валерій Юрійович, Гібадуллін Олексій Володимирович

Єдиний інфраструктурний простір для інноваційного розвитку економіки промисловості України реалії та перспективи..... 473

Голованова Г. С., Латинін С. М.

Підвищення ефективності роботи персоналу підприємства за допомогою it-технологій 479

<i>Гордієнко Євгенія Петрівна, Головач Віктор Михайлович</i> Розвиток аграрного ринку в умовах війни	482
<i>Живило Євген Олександрович</i> Актуальні проблеми кібербезпеки в системах електронних комунікацій учасників фінансового ринку України з урахуванням міжнародних практик у цій сфері	485
<i>Єрмоленко Оксана Олександрівна, Манько Ірина Володимирівна</i> Формування сучасного іміджу публічного службовця	491
<i>Клименко Н. Г.,</i> Державна підтримка інноваційного розвитку підприємницької діяльності.....	496
<i>Кулінська Анжела Вікторівна</i> Підвищення рівня інвестиційної безпеки суб'єктів господарювання на державному рівні в існуючих нестабільних умовах.....	499
<i>Мартиненко Наталія Василівна</i> Актуальні питання судово-економічної експертизи, пов'язані з визначенням шкоди та обсягу збитків, спричинених російською агресією.....	505
<i>Марченко Людмила Юріївна</i> Особливості виконання повноважень органами Державної казначейської служби в умовах правового режиму воєнного стану	511
<i>Надточій Алла Олександрівна, Смаглюк Анна Андріївна</i> Неформальна зайнятість в Україні: оцінка причин і наслідків.....	515
<i>Олійник Олександр Миколайович, Бікулов Руслан Тагірович</i> Подолання наслідків соціально-економічної кризи через реінтеграцію територій.....	519
<i>Пастух Катерина Валеріївна</i> Публічне управління в соціально-економічній сфері.....	521
<i>Петькун Світлана Михайлівна</i> Напрями наближення цифрової трансформації України до ЄС	524
<i>Ревенко Олена Вікторівна</i> Дослідження організаційно-економічних умов розвитку та цифрової трансформації малого бізнесу в Україні.....	527
<i>Ревенко Тетяна Вікторівна</i> Проблеми розвитку цифрових технологій в освітньому процесі	531
<i>Стороженко Ліна Григорівна</i> Соціальні мережі як фактор впливу на формування нетократичного публічного управління.....	533
<i>Тарабан Світлана Василівна</i> Харківщина: наслідки війни для економіки та поступове відновлення регіону.....	536

<i>Тимохова Галина Борисівна, Заїка Ольга Вікторівна</i> Трансформація людського капіталу в умовах цифровізації економічних систем.....	540
<i>Харченко Тетяна Олександрівна</i> Державна політика цифрової трансформації аграрного сектору.....	544
<i>Черноіваненко Аліна Володимирівна</i> Інформаційна політика України як засіб ефективної боротьби з російською пропагандою та дезінформацією.....	547
<i>Бало Сніжана Олександрівна</i> Партнерські відносини між державою та банківським сектором в Україні.....	551
<i>Бабаєва Ірина Олексіївна</i> Публічна політика збереження людського потенціалу сільської місцевості України в умовах воєнного стану.....	554
<i>Байдюк Сергій Васильович</i> Стимулювання соціальної відповідальності підприємств у сфері охорони праці.....	559
<i>Басюк Олександр Петрович, Дунаєв Ігор Володимирович</i> Аспекти використання штучного інтелекту в публічному управлінні.....	563
<i>Боднар Катерина Віталіївна</i> Механізм забезпечення сталого розвитку регіону.....	567
<i>Бойко Жанна Олексіївна</i> Державне унормування процесу влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування, у сімейні форми виховання в умовах воєнного стану	570
<i>Веретельніков Ігор Олегович</i> Державні механізми забезпечення стабільності банківської системи в умовах воєнного стану.....	574
<i>Гараз Іван Вікторович</i> Регіональна інноваційна система як об'єкт державного регулювання	578
<i>Громов Сергій Олександрович</i> Застосування блокчейн в управлінні ланцюгами постачання державних корпорацій.....	581
<i>Змійвська Ольга Володимирівна</i> Пріоритетні напрямки державної молодіжної політики України	586
<i>Єрмак Валерій Олександрович, Кокорєв Володимир Володимирович</i> Теоретичні аспекти впливу держави на розвиток регіональної транспортної інфраструктури	593
<i>Колесніков Дмитро Дмитрович</i> Наукові аспекти державного регулювання у сфері обігу лікарських засобів	595

<i>Корлякова Ірина Борисівна, Орел Юрій Леонідович</i> Картування (мешпінг) як інструмент управління розвитком територіальних громад на проєктних засадах.....	599
<i>Костенніков Дмитро Михайлович</i> Українські громадяни та мігранти як потенційні трудові ресурси для будівельного відновлення повоєнної України.....	603
<i>Кудь Александр Александрович</i> Нові децентралізовані моделі управління: від DAO і децентралізованих платформ до екосистем сервісів на блокчейні для потреб сучасного суспільства і держави.....	606
<i>Лашин Петро Михайлович</i> Основні аспекти державного регулювання малого та середнього підприємництва у Харківській області.....	613
<i>Ломака Олександр Олексійович</i> Публічне управління промисловим комплексом як економічною системою.....	616
<i>Лопатченко І. С.</i> Новітні медіа комунікативні технології взаємодії влади і суспільства.....	618
<i>Макуріна Олександра Андріївна</i> Освітньо-науковий простір вітчизняних університетів в умовах воєнного стану: аналіз тенденцій.....	621
<i>Мирошниченко Анна Володимирівна</i> Проблемні питання планування відбудови житла.....	625
<i>Момот Аліна Анатоліївна</i> Система міського пасажирського транспорту як об'єкт управління.....	628
<i>Односталко Даніїл Володимирович</i> Демографічні загрози економічній безпеці України під час війни.....	631
<i>Papyrin Denys Oleksandrovych</i> Institutional threats to the economic security of the state at the current stage.....	635
<i>Петренко Сергій Миколайович</i> Передумови створення сільськогосподарських кооперативів на рівні територіальних громад.....	638
<i>Попов Олександр Володимирович</i> Механізми залучення інвестиційних ресурсів та коштів міжнародних донорів для відновлення територіальних громад.....	642
<i>Савенкова Анастасія Євгенівна</i> Цифровізація в процесі діяльності Державної податкової служби України: перспективи та особливості.....	646

<i>Соколовська Марина Вікторівна, Гордієнко Євгенія Петрівна</i> Цифровізація органів публічної влади через єдиний державний вебпортал електронних послуг дія	650
<i>Тимоха Анатолій Денисович</i> Публічне управління розвитком дорожньо-транспортної інфраструктури в Україні.....	655
<i>Шуванов Андрій Романович</i> Структурні зміни національної економіки України: загрози та можливості	660
<i>Шуфрин Олександр Несторович, Казюк Яніна Мирославівна</i> Удосконалення регіонального управління в межах євроатлантичної інтеграції України	663
<i>Варакута Інна Олександрівна, Крушельницька Таїсія Анатоліївна</i> Використання локальних та глобальних інформаційних мереж у наданні допомоги внутрішньо переміщеним особам в Україні та за кордоном.....	667
<i>Kindinova Anastasiia, Pylyp Hovorov, Olena Ilienکو</i> Automation of processes as a direction of energy management and energy saving in city life support systems.....	672
<i>Філонова Анастасія Олександрівна, Масюк Олег Петрович</i> Цифровізація територіальних громад у воєнний та післявоєнний час	675

Мартиненко Наталія Василівна,
доктор філософії в галузі публічного управління та адміністрування,
провідний науковий співробітник
Національного наукового центру «Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВИЗНАЧЕННЯМ ШКОДИ ТА ОБСЯГУ ЗБИТКІВ, СПРИЧИНЕНИХ РОСІЙСЬКОЮ АГРЕСІЄЮ

Збройна російська агресія та запровадження воєнного стану на території нашої держави, на жаль, стали ключовими чинниками, які прямо чи опосередковано впливають на всі процеси та відносини як в Україні, так і поза її межами. Війна спричинила масштабну евакуацію підприємств і міграцію населення, отже – нові умови економічної діяльності. Розслідування масштабних воєнних злочинів передбачає дослідження багатьох подій і проведення значної кількості різних видів судових експертиз.

Виклики воєнного часу змістили акцент на окремі види експертних досліджень. Актуальності набули вибухотехнічні, будівельно-технічні, дорожньо-технічні, економічні, товарознавчі, транспортно-товарознавчі, військові, інженерно-екологічні експертизи, а відповідно, і необхідність збільшення кількості судових експертів з цих напрямів досліджень.

Використання спеціальних знань визнається одною з суттєвих ознак судових експертиз [1;2], а «експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань» (ч. 1 ст. 69 КПК України) [3].

Судова експертиза є найбільш поширеною процесуальною формою використання спеціальних знань, у результаті чого органи досудового розслідування отримують висновок експерта, що є джерелом доказів.

В літературі з питань кримінального процесу, криміналістики, судових експертиз надані численні визначення поняття «спеціальні знання», багато з них в тій чи іншій мірі повторюються. Незважаючи на те, що в різний час сутність поняття «спеціальні знання» привертала увагу багатьох вчених-юристів, в результаті чого написані численні статті, дисертаційні дослідження та монографії, повної ясності в цьому питанні досі немає. Процесуальне законодавство України не розкриває змісту поняття «спеціальні знання».

Не розкривається зміст спеціальних знань і в Постанові Пленуму Верховного Суду України «Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах», в п. 2 якої вказується лише на неприпустимість призначення експертизи у випадках, коли з'ясування певних обставин не потребує спеціальних знань [4].

Спеціальні знання спеціаліста – це систематизована інформація з різних галузей теоретичної і практичної діяльності, котру набувають спеціалісти в результаті навчання та досвіду з певної спеціальності, застосовують на основі умінь і навичок в процесуальній або непроцесуальній формі з метою збирання (формування), дослідження, оцінки доказів, встановлення підстав для прийняття уповноваженими особами процесуальних й тактичних рішень у кримінальному судочинстві [5, с. 65].

Уникнемо безпредметного теоретизування щодо цитування, коментування, порівняння, вишукування прогалин та оцінки змісту дефініції «спеціальні знання», оскільки в надмірних дискусіях втрачається істина, а фактичний стан речей зумовлюють норми права, що знайшли свою рефлексію у букві закону.

В ст. 1 Закону України «Про судову експертизу» (на відміну від багатьох інших законів, у першій статті яких пропонують цілий каталог основних термінів і понять) визначено лише один термін «судова експертиза», як дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [6]. Сучасне судочинство неможливе без використання спеціальних знань.

Російська агресія призвела до багатьох руйнувань та пошкодження майна промислових підприємств, об'єктів критичної інфраструктури. На територіях, де велися активні бойові дії, було завдано значних матеріальних збитків у зв'язку з пошкодженням чи цілко-

виритим знищенням майна фізичних та юридичних осіб. Для розслідування воєнних злочинів та визначення розміру фактичних втрат для потерпілої особи необхідні спеціальні знання в різних сферах економіки, що потребує залучення фахівців у галузі фінансово-господарської, бухгалтерської, кредитної, податкової діяльності, з питань ціноутворення, бюджетної сфери тощо. Визначаючи роль судової економічної експертизи як засобу доказування, слід навести поняття предмету та об'єкту.

Предмет судової економічної експертизи – це встановлювані на підставі застосування спеціальних знань у галузі економіки фактичні дані (обставини) справи (провадження) про відображену в документах інформацію щодо економічної діяльності (господарських операцій, фінансового стану, бухгалтерського та податкового обліку тощо) суб'єктів економічних відносин, з метою вирішення завдань, поставлених органом (особою), який призначив експертизу (залучив експерта), або в порядку експертної ініціативи [7, с. 204].

Об'єкти експертизи конкретизують предмет певного виду експертизи та визначають параметри дослідження.

Об'єктами судово-економічної експертизи є:

– документи бухгалтерського, податкового обліків і звітності, а саме:

а) первинні і зведені документи (накладні; податкові накладні; акти прийому-передачі; касові ордери; платіжні доручення; чеки; квитанції; платіжні відомості; митні декларації; інвентаризаційні описи; акти звірки розрахунків тощо);

б) облікові реєстри (головні книги; касові книги; журнали-ордери; відомості аналітичного обліку; картки складського обліку; реєстри податкових накладних тощо);

в) бухгалтерська, фінансова, податкова та статистична звітності (товарні звіти матеріально відповідальних осіб; касові звіти; авансові звіти; баланс; звіт про фінансові результати; звіт про рух грошових коштів; звіт про власний капітал; податкові декларації тощо);

– інші матеріали справи, до яких належать:

а) акти ревізій, документальних перевірок діяльності підприємств;

б) протоколи допитів, свідчення обвинувачуваних і свідків;

в) висновки експертів інших спеціальностей;

г) протоколи виїмок тощо [7, с. 211].

За напрямками досліджень економічна експертиза розподіляється на бухгалтерську, фінансово-економічну й фінансово-кредитну та включає дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності; дослідження документів про економічну діяльність підприємств і організацій; дослідження документів фінансово-кредитних операцій.

Відповідно до підпунктів 18 і 19 пункту 2 Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 року № 326 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 22 липня 2022 року № 951) [8], спільним Наказом Міністерства економіки України та Фонду державного майна України від 18.10.2022 р. №3904/1223 затверджено Методику визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності (далі – Методика) [9].

Ця Методика є обов'язковою для використання під час оцінки (визначення розміру) реальних збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям, іншим суб'єктам господарювання всіх форм власності внаслідок втрати, руйнування або пошкодження їх майна у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації (далі – збройна агресія), оцінки (визначення розміру) упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності зазначеними суб'єктами господарювання, а також оцінки потреб у відновленні майна суб'єктів господарювання.

Методика передбачає механізми оцінки (визначення розміру) збитків, завданих підприємствам, установам, організаціям та іншим суб'єктам господарювання всіх форм власності внаслідок збройної агресії, оцінки (визначення розміру) упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності зазначеними суб'єктами господарювання, а також оцінки потреб у відновленні майна суб'єктів господарювання станом на дату оцінки, яка є датою не раніше ніж 23 лютого 2022 року.

Оцінка шкоди та збитків, що проводиться відповідно до цієї Методики, здійснюється з метою:

визначення збитків, завданих внаслідок збройної агресії, у межах кримінальних проваджень відповідно до законодавства України;

визначення збитків, завданих внаслідок збройної агресії, для цілей подання постраждалими заяв на компенсацію;

визначення збитків, завданих внаслідок збройної агресії, для цілей подання позовів (у тому числі колективних) постраждалими до судових інстанцій, зокрема міжнародних, а також подання позову державою України до міжнародних судових інстанцій;

інші цілі, визначені законодавством.

Ця Методика складається з наступних розділів: 1) основні положення; 2) організаційні засади оцінки збитків (визначення розміру збитків у вартісному виразі); 3) методичні засади оцінки реальних збитків (визначення розміру реальних збитків); 4) методичні засади оцінки (визначення розміру) упущеної вигоди (неотриманого прибутку); 5) методичні засади оцінки (визначення розміру) потреб у відновленні майна.

Також Методика містить сім додатків: 1) класифікатор житлових будинків залежно від матеріалу фундаментів, стін і перекриття та строку їхньої служби; 2) класифікатор нежитлових будівель залежно від матеріалу фундаментів, стін і перекриття та строку їхньої служби; 3) показники значення встановленого строку служби інженерних споруд (орієнтовні); 4) показники коефіцієнта, що характеризує культурну цінність нерухомого об'єкта культурної спадщини; 5) вхідні дані для визначення поточної вартості дебіторської заборгованості, векселів одержаних під час визначення реальних збитків щодо ЄМК; 6) показники рівня рентабельності операційної діяльності малих підприємств; 7) показники частки землі у вартості завершеної розвитком нерухомості* залежно від місця розташування ділянки землі, що підлягає забудові (ситуаційного класу нерухомості).

Судова експертиза (експертне дослідження), що пов'язана з оцінкою збитків, та діяльність судових експертів, що пов'язана з оцінкою майна, здійснюється на умовах і в порядку, передбачених Законом України «Про судову експертизу», з урахуванням особливостей методичного регулювання оцінки збитків, спричинених втратою, руйнуванням та пошкодженням майна державної, комунальної та приватної форм власності в ході збройної агресії, визначених цією Методикою. При цьому в дослідницькій частині висно-

вку експерта відображаються всі процедури, пов'язані з оцінкою збитків, що визначені цією Методикою.

Для розкриття воєнних злочинів потрібні наукові знання, уміння, досвід, методологія, термінологія, методика, техніка, а також фахівці-науковці, які вміють використовувати цю інтелектуальну зброю. Експертні дослідження передбачають застосування відповідних експертних методів та методик, які забезпечують високу точність одержаних результатів. Саме судовий експерт, що має відповідну експертну спеціальність, може надати органу досудового розслідування чи суду науковий доказ, тобто фактичні дані, які отримано внаслідок науково-дослідної судово-експертної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Клименко Н. І. Судова експертологія / Н. І. Клименко. К.: Ін Юре, 2007. С. 65.
2. Експертизи у судочинстві України: посібник / за заг. ред. В. Г. Гончаренка, І. В. Гори. – К.: Юрінком Інтер, 2015. – С. 20.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL :
4. Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах. Постанова Верховного суду України від 30.05.1997 № 8. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-97#Text>
5. Щербаковський М. Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні : монографія / М. Г. Щербаковський. – Харків : В деле, 2015. – 560 с.
6. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII
7. Основи судової експертизи : навчальний посібник для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта / авт.-уклад.: Л. М. Головченко, А. І. Лозовий, Е. Б. Сімакова-Єфремян та ін. — Х. : Право, 2016. 928 с.
8. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок від 20.03.2022 № 326. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text>
9. Про затвердження Методики визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності. Наказ Міністерства економіки, Фонду державного майна від 18.10.2022 № 3904/1223. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1522-22#Text>